
Д. В. Довгань

*здобувач I року навчання магістратури, спеціальність «Право»,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики І. А. Дришлюк*

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ

В умовах збройної агресії проти України, створення терористичних організацій, суттєвого збільшення в незаконному обігу кількості засобів ураження відбувається зростання рівня особливо тяжких кримінальних правопорушень, вчинених у складі організованих груп і злочинних організацій, у тому числі із застосуванням вогнепальної зброї та вибухівки, неконкурентних методів фінансово-господарської діяльності, зрощування з корупцією та криміналітетом, що породжують нові загрози і виклики на тлі активізації співпраці українського злочинного світу з організованими злочинними угрупованнями країн близького та далекого зарубіжжя. Тому на часі є розгляд питання мінімізації негативного впливу організованої злочинності, визначення способів та заходів протидії цьому явищу в сучасних умовах.

Головна мета запобігання організованій злочинності в Україні на даний час – обмеження її масштабів. Однак слід зазначити, що до цього часу в нашій країні ще не створено ефективної системи запобігання організованій злочинності. Ще в 1993 році був прийнятий Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [1]. Однак на даний час він є застарілим і не враховує багатьох нових рис і ознак організованої злочинності. З огляду на це, головна роль належить загальносоціальному запобіганню організованій злочинності, а саме: зміцненню української держави шляхом гармонізації відносин різних гілок влади; проведенню економічних, соціальних реформ з урахуванням останніх політичних змін у країні, що будуть мати наслідком підвищення рівня життя населення, а, отже, зменшувати або усувати конкретні чинники організованої злочинності, вста-

новленню прозорої системи прийняття рішень органами місцевої та центральної виконавчої влади, декриміналізацію культурних норм і свідомості значного прошарку громадян. Важливими є дії, спрямовані на вдосконалення регуляторної політики держави, а також активізацію всіх ланок громадянського суспільства, включено з приватним сектором [3, с. 24–29].

Що стосується заходів спеціально-кримінологічного запобігання, то бажано розробити нове законодавство щодо протидії організованій злочинності. Необхідною умовою ефективною запобіжної діяльності є належна робота системи кримінальної юстиції. Норми, які гарантують захист свідків, більш широке застосування оперативного-розшукових засобів, у першу чергу, щодо лідерів і керівників ОГ і ЗО, повинні ефективно застосовуватись. Зусилля правоохоронних органів повинні спрямовуватись на вживання заходів, що збільшують ризик для злочинців бути спійманими та покараними, ускладнюють скоєння кримінальних правопорушень, а також скорочують зиски від них. Важливою є належна координація між органами кримінального переслідування і судовою гілкою влади.

Одним із найбільш дієвих заходів протидії організованій злочинності є позбавлення злочинців можливостей використання та розпорядження отриманими в результаті кримінальних правопорушень доходами або вкладання їх знову у свою незаконну діяльність. Слід налагодити систему контролю за витратами службових осіб, покращити законодавство щодо конфіскації майна осіб, що скоїли кримінальні правопорушення, насамперед, тих, які пов'язані з організованою злочинною діяльністю та корупцією.

Потрібно ширше використовувати аналітичні можливості органів кримінальної юстиції – суб'єктів протидії організованій злочинності, які повинні збирати такі дані (інформацію), що допомагатиме зрозуміти фінансове підґрунтя й рівень проникнення організованих груп та злочинних організацій до легальної економіки [4, с. 89].

Організована злочинність виходить за межі кордонів однієї держави. Вона є глобальним викликом світовій спільноті. Ефективна протидія організованій злочинності з урахуванням факту її

глобалізації неможлива без скоординованої дії міжнародної спільноти, подолання міждержавних законодавчих колізій.

Найважливішим міжнародним нормативним актом, спрямованим на протидію організованій злочинності, є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності, а також три Протоколи, що доповнюють її. Конвенція спрямована на взаємодію та прискорення співробітництва між різними державами за допомогою процедур взаємної правової допомоги, видачі злочинців, обміну інформацією про всі аспекти злочинів, що охоплюються цією Конвенцією, обміну працівниками та їх навчання, проведення спільних розслідувань тощо [2].

У Конвенції знайшли відображення концептуальні основи новітніх стратегій запобігання організованій злочинності. Перший напрямок охоплює стратегії з обмеження злочинної діяльності через скорочення наявних чи майбутніх можливостей для організованих злочинних груп діяти на законних ринках, використовуючи доходи від злочинів. Другий напрямок у межах стратегій запобігання злочинності передбачає необхідність знизити рівень уразливості законної економіки для того, щоб перешкодити можливому проникненню в неї організованих злочинних спільнот.

Зараз усе частіше різні країни починають розробляти і упродовжувати особливі заходи запобігання організованій злочинності, які охоплюють різного роду програми, розроблені для впливу на громади, а також заходи, спрямовані на вдосконалення регуляторної політики держави. Іноземний досвід свідчить, що ефективно протидіяти організованій злочинності спроможні потужні і самостійні державні служби (агентства), які мають спеціальну компетенцію у сфері боротьби з організованою злочинністю. Самостійні спеціалізовані підрозділи можуть утворюватися для протидії окремим найбільш розповсюдженим або небезпечним видам організованої злочинної діяльності, які завдають найбільшої шкоди громадянам і суспільству, – відмиванню брудних грошей, фінансовим злочинам, торгівлі людьми, незаконному обігу наркотиків тощо, а також корупції. У деяких країнах поширеною є практика утворення так званих цільових міжвідомчих команд – слід-

чих бригад, до складу яких входять представники різних силових відомств, а також судової системи [5, с. 251–252].

Отже, з урахуванням зарубіжного досвіду стратегічними напрямками протидії організованій злочинності в Україні є дії, спрямовані на зменшення факторів злочинності, спрямування зусиль держави і суспільства на діяльність, що збільшує ризик для злочинця бути затриманим та покараним і ускладнює вчинення нових суспільно небезпечних діянь, скорочення зисків від скоєних кримінальних правопорушень, зменшення стимулів злочинної діяльності, вплив на мотивацію потенційних злочинців, активізацію роботи всіх ланок громадянського суспільства.

Література

1. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 року № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності: резолюція 55/25 Ген. Асамблеї від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 09.04.2024).
3. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу запобігання злочинності в Україні. Харків: Юрайт, 2016. 76 с.
4. Турчин Т. Б. Організована злочинність: кримінологічна характеристика, детермінація й запобігання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 86–92.
5. Шостко О. Ю. Протидія організованій злочинності в європейських країнах : монографія. Х.: Право, 2009. С. 237–257.